

วาทกรรมเรื่องเล่าสงครามกู้ชาติลาว¹

A Discourse on the Narrative of the Lao National Liberation War

จารุวรรณ ธรรมวิตร*, อภิราตี จันทร์แสง**, รังสรรค์ นัยพรม***
Jaruwat Thammawat, Apiradee Jansang, Rangsan Naiprom

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวาทกรรมเรื่องเล่าสงครามกู้ชาติลาว โดยเป็นการวิเคราะห์ตีความตัวบทวรรณกรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ด้วยแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้และการต่อรองเพื่อช่วงชิงความหมายของกลุ่มชนชาวลาวผ่านเรื่องเล่าสงครามกู้ชาติต้านลัทธิอาณานิคม ซึ่งปรากฏงานเขียนเรื่องเล่าในรูปแบบที่หลากหลาย โดยมีลักษณะร่วมด้านโครงสร้างเนื้อหาว่าด้วยชีวิตประวัติของผู้ร่วมกระบวนการปฏิวัติ บทบาทหน้าที่ในสงครามต่อสู้กู้ชาติลาว ตลอดจนการแสดงออกถึงความมองอาจกล้าหาญและเกียรติคุณการยกย่อง ส่วนความแตกต่างในตัวบทเรื่องเล่าคือ สถานภาพระดับชั้น ชนเผ่า การกิจในสงครามกู้ชาติของผู้คน เรื่องเล่าจึงไม่ได้มีความเป็นกลางในการสื่อสาร แต่จัดเป็นวาทกรรมชุดหนึ่งที่ถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐบาลชาติใหม่ผ่านการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมได้อย่างน่าสนใจ

คำสำคัญ: เรื่องเล่า, วาทกรรม, สงครามกู้ชาติลาว

1 บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ความคิดทางการเมืองในวรรณกรรมลุ่มน้ำโขงล้านช้าง” โดยได้รับทุนอุดหนุนโครงการวิจัยงบประมาณเงินรายได้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2559

*รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

***อาจารย์ประจำสาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1 This article is a part of the research “Political Thought on Lanchang-Mekhong Literature” funded by Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Research Funding Year 2016

*Associate Professor Dr, Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University

**Lecturer Dr, Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University

***Lecturer, Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Abstract

The article aimed to study the discourse on the narrative of the Lao National Liberation War. It analyzed and interpreted the literary text. The historical methodology based on the post-structuralism was used in the study. The study found that there was a struggle to dominate the signification of the different groups of Lao People by means of the narrative of the Lao National Liberation War. The narratives came in the different forms. Common structural aspects featured the biographies of those participating in the revolution, their roles and duties in the war, their courage and prestige. The differences found in the narrative text were status, class, tribes and mission in the war. It could be concluded that the narrative was not impartial in its communication and messages. Instead, the narrative in the study was a discourse used as the political apparatus of the new nation state through the nationalist ideology.

Keywords: *Narrative, Discourse, Lao Liberation War.*

บทนำ

เรื่องเล่า (narrative) ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและเป็นศิลปะที่ถ่ายทอดด้วยภาษา ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการบันทึกเรื่องราวของมนุษย์และสังคม (Onega&Landa. 1996: 3, อ้างถึงในอิรวาทิ ไตลังคะ 2543: คำนำ) การศึกษาเรื่องเล่าจึงถือว่ามีส่วนสำคัญที่นอกจากจะทำให้เราเข้าใจความบันเทิงในเชิงสุนทรีย์แล้ว ยังทำให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมในยุคสมัยต่างๆ ที่ถูกสื่อผ่านเรื่องเล่าด้วย

เรื่องเล่าสามารถจัดแบ่งได้หลายประเภท โดยอาจใช้เกณฑ์การจำแนกตามจุดมุ่งหมาย รูปแบบการประพันธ์ รูปแบบทั่วไป หรือจำแนกตามแนวคิดและเนื้อหา นอกจากนี้ยังอาจพิจารณาเรื่องเล่าโดยใช้บริบทของพื้นที่ทางวัฒนธรรมเข้ามาจัดประเภทได้อีกด้วย ซึ่งเรื่องเล่ากลุ่มสำคัญได้แก่เรื่องเล่าประเภทวรรณกรรมลุ่มน้ำโขงอันเป็นคลังข้อมูลด้านภาษาและวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลาวและไทยอีสานที่ถือว่าเป็นดินแดนที่มีพรมแดนทางวัฒนธรรมร่วมกัน ทำให้เรื่องเล่าสามารถสะท้อนลักษณะท้องถิ่นและความเป็นชาติอย่างโดดเด่น (ปฐม หงษ์สุวรรณ. 2554: 72) นอกจากนี้เรื่องเล่ายังได้เสนอความคิดทางการเมืองในยุคจารีตที่เป็นรากเหง้าของความคิดและพฤติกรรมของ

กลุ่มชนในสองฝั่งโขง มีค่าควรแก่การรวบรวม เรียบเรียงวิเคราะห์เพื่ออธิบายตัวตนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

บทความนี้จึงเน้นการศึกษามิติทางการเมือง (the political) ที่แฝงอยู่ในเรื่องเล่า โดยจะมองว่าเรื่องเล่าไม่ได้มีความเป็นกลางในการสื่อสาร แต่เรื่องเล่าจัดเป็นวาทกรรมประเภทหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจในการประกอบสร้างความหมาย รวมถึงกลายเป็นพื้นที่พิเศษแบบหนึ่งในการต่อสู้ ต่อรอง ตลอดจนการช่วงชิงความหมายของผู้คน โดยใช้กรอบแนวคิดด้านวาทกรรม (Discourse) มาเป็นเครื่องมือหลักในการตีความ ซึ่งวาทกรรมในที่นี้คือ ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิตเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจหรือตัวตนของเราเอง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2554: 19-20) ซึ่งการศึกษาวาทกรรมจะเน้นการให้ความสำคัญกับภาษา โดยมองว่าวาทกรรมคือระบบที่ทำให้การพูด/การเขียนในสังคมหนึ่งๆ เป็นไปได้ เพราะวาทกรรมจะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไข และกลไกต่างๆ ในการสื่อสาร นอกจากนี้ยังมีภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (discursive practices) ซึ่งรวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสถาบันต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ด้วย ซึ่งมิคาอิล บัคติน (Mikhail Bakhtin) นักภาษาศาสตร์ยุคหลังมาร์กซิสม์ยังได้ขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่การสนทนานิยม (dialogism) รวมไปถึงการศึกษาความเป็นพหุพจน์ของความหมาย และเสียงพูด (multiplicity of voices and meaning) อันเป็นการพิจารณาภาษาในฐานะของการให้พื้นที่หรือเวทีสำหรับเสียงของคนที่อยู่อำนาจด้วย

เรื่องเล่าชุดสำคัญที่ปรากฏในบริบทลุ่มน้ำโขงคือ เรื่องเล่าที่ว่าด้วยสงครามกู้ชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเล่าสงครามกู้ชาติด้านการล่าเมืองขึ้นของ สปป. ลาว เป็นผลงานการสร้างวาทกรรมการเมืองผ่านภาษาพูดและภาษาเขียนในยุคที่ฝรั่งเศสและอเมริกาใช้อำนาจปกครองกลุ่มประเทศอินโดจีน คือ เวียดนาม เขมร และลาว การศึกษาเรื่องเล่าดังกล่าวจะทำให้เราเข้าใจถึงความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมการเมืองกับวัฒนธรรมภาษาที่ผู้คนใช้เพื่อช่วงชิงความหมายเพื่อให้มีพื้นที่ในทางสังคมได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

การเมืองของเรื่องเล่าสงครามกู้ชาติลาว

เรื่องเล่าสงครามกู้ชาติด้านการล่าเมืองขึ้นของ สปป. ลาว เป็นผลงานการสร้างวาทกรรมการเมือง ผ่านภาษาพูดและภาษาเขียนในยุคที่ฝรั่งเศสและอเมริกาใช้อำนาจปกครองกลุ่มประเทศอินโดจีน คือ เวียดนาม เขมร และลาว เฉพาะกรณีใช้อำนาจปกครองชนเผ่าลาวนั้นเริ่มในสมัยพระเจ้าอุ้นคำ (พ.ศ. 2415-2430) เมื่อราชอาณาจักรหลวงพระบาง ถูกฮ่อรังก้านำโดยเตววันตีปล้นจนบ้านเมืองแตกทะเลสาบเสียหายมาก ออกุสต์ ปาวี (Auguste

Pavie) พร้อมด้วยทหารเวียดนามปราบฮ่อตรงด่าจนสงบ ช่วยเหลือพระเจ้าอุ้นคำให้พ้นอันตรายและปราบฮ่อตรงด่าให้อ่อนกำลังลง พระเจ้าอุ้นคำพร้อมราษฎรลาวหลวงพระบางจึงยินยอมพร้อมใจให้ฝรั่งเศสปกครองราชอาณาจักรหลวงพระบางในรูปแบบรัฐอารักขา (Protectorat)

นอกจากนี้เมื่อสยามประเทศเซ็นสนธิสัญญาฝรั่งเศส-สยามในปี ค.ศ. 1893 ดินแดนลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสโดยมีอาณาเขตครอบคลุมทุกเขตแดน ทั้งเวียงจันทน์และจำปาสักนับตั้งแต่ดินแดนเหนือจรดใต้ โดยข้าราชการฝ่ายพื้นเมืองและอธิบดีปกครองฝ่ายฝรั่งเศสปกครองร่วมกัน อำนาจปกครองของฝรั่งเศสครอบงำชนเผ่าลาวทุกเขตนานเกือบศตวรรษ ราษฎรมีความแตกแยก มีทั้งฝ่ายที่ยินยอมอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสที่เป็นเจ้าอาณานิคม กับฝ่ายต่อต้านไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจฝรั่งเศส เพราะราษฎรส่วนใหญ่เดือดร้อน ถูกเกณฑ์ส่วยไปใช้แรงงานอย่างหนัก ไม่มีเวลาทำมาหากินเลี้ยงดูครอบครัวถูกกดขี่ขูดรีดภาษีอัตราสูง ถูกข่มขู่ถูกทำร้ายและเช่นฆ่าปราบปรามผู้ที่เห็นต่างไม่ยอมจำนนต่ออำนาจ ดังนั้นราษฎร ผู้นำ เจ้าก๊กเจ้าเหล่าบรรดาชนเผ่าบรรดาชาวลาวจึงรวมกำลังต่อสู้เพื่อปลดปล่อยอำนาจเจ้าอาณานิคมทั้งในเขตลาวภาคเหนือจรดใต้ ในการต่อสู้มีการจัดตั้งกองกำลังลาวรักชาติ กลุ่มลาวเป็นลาว ขบวนการประเทศลาวพรรคประชาชนปฏิวัติ ในการต่อสู้กู้ชาติ เกิดผู้นำปฏิวัติ วีรชนปฏิวัติ นักรบประชาชนผู้มีน้ำใจเด็ดเดี่ยว เหนียวแน่น มีจิตใจเด็ดแค้นไม่ยอมจำนน อุทิศตนสละชีวิตเพื่อภารกิจกอบกู้ประเทศชาติจากแอกปกครองเจ้าอาณานิคมแบบเก่าคือฝรั่งเศสและเจ้าอาณานิคมแบบใหม่คืออเมริกา เกิดเรื่องเล่าเกิดวาทกรรมการเมืองเรื่องสงครามกู้ชาติลาวและสงครามต้านการล่าเมืองขึ้นหลากหลายรูปแบบ บางตัวอย่างเช่น

1. งานเขียนแนวชาตินิยมเขตชุมชนสถาบันกษัตริย์ก่อนปี ค.ศ.1975
 - พงศาวดารเมืองพวน โดยเจ้าคำหมั้น วงกตรัตนะ (ค.ศ. 1951)
 - พงศาวดารชาติลาว โดยมหาสิลา วีระวงศ์ (ค.ศ. 1951)
 - ความเป็นมาของลาวหรือเล่าเรื่องชาติลาว โดยอุ๋คำ พมวงศา (ค.ศ. 1958)
2. งานเขียนแนวชี้นำอุดมการณ์ปฏิวัติและสร้างรัฐชาติสังคมนิยม
 - ประเทศลาวและการต่อสู้มีชัยของประชาชนลาวต้านลัทธิการล่าเมืองขึ้นแบบใหม่ของอเมริกา โดยพุมี่ วงวิจิต (ค.ศ. 1968)
 - ความทรงจำของชีวิตข้าพเจ้าในขบวนการวิวัฒน์แห่งประวัติศาสตร์ของประเทศลาว โดยพุมี่ วงวิจิต (ค.ศ.1987)
 - เจ้าสุพานวง ผู้นำปฏิวัติ โดยคณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่งสปป. ลาว (ค.ศ. 1989)

- บนเส้นทางก้าวขึ้นสังคมนิยมอย่างมีชัย โดยโกสอน พมวิหาน (ค.ศ. 1981)
 - ชายหนุ่มมั่งคั่งเป็นนกอินทรีย์ที่ไม่หวั่นกลัวต่อพายุลมแดงจึงกลายเป็นสินไชของยุคสมัยพวกเรา โดยโกสอน พมวิหาน (ค.ศ. 1981)
 - สิบบนเส้นทางก้าวขึ้นสังคมนิยม โดยโกสอน พมวิหาน (ค.ศ. 1986)
 - ชีวิตและภารกิจอันยิ่งใหญ่ของประธานโกสอน พมวิหาน วีรบุรุษของชาติลาว โดยคณะโฆษณอบรมศุนย์กลางพรรค (ค.ศ. 2005)
 - แนวคิดชั้นนำของประธานคำไต สีพันดอน ต่อภารกิจปกป้องรักษาและพัฒนาประเทศไทย โดยคณะโฆษณอบรมศุนย์กลางพรรค (ค.ศ. 2004)
 - การเคลื่อนไหวปฏิวัติของประธานคำไต สีพันดอน โดยสถาบันการเมืองและการปกครองแห่งชาติ (ค.ศ. 1999)
3. งานเขียนแนวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์การต่อสู้กู้ชาติของบรรดาแขวง
- ประวัติศาสตร์แขวงเวียงจันทน์ โดยคณะบริหารพรรคแขวงเวียงจันทน์ (ค.ศ. 1998)
 - ประวัติศาสตร์ของแขวงสาละวัน โดยคณะสร้างหนังสือประวัติศาสตร์แขวงสาละวัน (ค.ศ. 2000)
 - ประวัติศาสตร์ความเป็นมาแขวงอัตปือ โดยสังขยา จันทะโคต (ม.ป.ป.)
 - ประวัติเขตภาคใต้ของลาว โดยคณะโฆษณอบรมศุนย์กลางพรรค (ค.ศ. 2004)
 - สรุปสงครามประชาชนภายใต้การนำพาของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ค.ศ. 1945-1975 โดยพล.ท. ไอ่ สุลิยะแสง และคณะ (ค.ศ. 2004)
 - ประวัติการต่อสู้ของกำลังประกอบอาวุธและประชาชนบรรดาเผ่าภาคเหนือลาว ด้านการล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสและจักรพรรดิอเมริกาบูรกราณ (ค.ศ. 1945-1975) โดยสภาวิทยาศาสตร์-ประวัติศาสตร์การทหาร กระทรวงป้องกันประเทศ (ค.ศ. 2005)
4. งานเขียนแนวชีวประวัติผู้นำนักรบและประวัติศาสตร์กองทัพประชาชน
- ประวัติศาสตร์กองทัพประชาชนลาว 1945-1995 โดยกรมค้นคว้าประวัติศาสตร์ กระทรวงป้องกันประเทศ (ค.ศ. 1995)
 - พล.ท. ดวงใจ พิจิต วีรชนแห่งชาติ โดยพ.ต. สีไฟ แก้วบุญมี (ค.ศ. 2009)
 - นักรบแข่งขันแห่งชาติ พลตรีสะไห้ว ไซยะเสนา โดยพ.อ. วิไล จันทะมาต (ค.ศ. 2007)
 - นายพลบุญเนียน คำอ้วน ชีวิตและการทำงาน โดยดวงไซ หลวงพะสี (ค.ศ. 1990)

5. งานเขียนแนวการเคลื่อนไหวของพรรคและนักคอมมิวนิสต์ลาว
- ชีวิตกับการเคลื่อนไหวปฏิวัติของสหายคำแสง ลีวีไล โดยพ.ต. สีไฟ แก้วบุญพันธ์
(ค.ศ. 2009)

- ประวัติพรรคประชาชนปฏิวัติลาว โดยสถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ
(ค.ศ. 1989)

6. งานเขียนแนววีรชนบรรดาเผ่ากับการต่อสู้ต้านการล่าเมืองขึ้น
- ตูยา ไชลู่ วีรบุรุษแห่งแดนล้านช้าง โดยสุดดลลา ยาทอตู (ค.ศ. 2004)
- ตงปาวทอ ใจก้า โดยดวงมีไซ ปาวสีโกยา (ค.ศ. 2008)
- การเคลื่อนไหวต่อสู้กู้ชาติของเจ้าพระยาขอมมกมมะดำและท่านสีทน กมมะดำ
โดยพงสะหนิด ตูนาลม (ค.ศ. 2010)

7. งานเขียนแนววีรชนปฏิวัติและนักรบแห่งชาติ
- มุนเชื้อต่อสู้เสียงก้องของลัทธิวีรชนปฏิวัติ โดยหนังสือพิมพ์เสียงประชาชน
(ค.ศ. 1982)

- หวนคืนชีวิตการเคลื่อนไหวในขบวนการปฏิวัติชาติของท่านคำผาย บุปผา โดย
พูทอง แสงอาคม (ค.ศ. 2001)

- ศิลปินอาวุโสกับเสียงเพลงปฏิวัติ ประเสิด สีซานน โดยประเสิด สีซานน
(ค.ศ. 2000)

- ชีวิตและการเคลื่อนไหวของท่านนางคำแพง บุปผา โดยมยุรี เหง้าสีวัจน์
(ค.ศ. 1994)

- วีรชน สีทอง โดยคณะค้นคว้าเรียบเรียงประวัติศาสตร์มุนเชื้อทหารนครหลวง
เวียงจันทน์ (ค.ศ. 2006)

- ชีวิตและผลงานของพระมหาเถระ 5 องค์ โดยศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนา
สัมพันธ์ลาว (ค.ศ. 2001)

กล่าวโดยภาพรวมงานเขียนเรื่องเล่าเกี่ยวกับมุนเชื้อการต่อสู้สงครามกู้ชาติลาว มี
ลักษณะร่วมด้านโครงสร้างเนื้อหาโดยมีประเด็นหลักว่าด้วย 1) ชีวิตประวัติของผู้ร่วม
กระบวนกรปฏิวัติตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงวัยเกษียณจากการงาน 2) บทบาทหน้าที่ในสงคราม
ต่อสู้กู้ชาติลาว 3) การแสดงออกถึงความมองอาจ กล้าหาญ เสียสละ 4) เกียรติคุณการยกย่อง
และเหรียญตราที่ได้รับ

ส่วนความแตกต่างในตัวบทเรื่องเล่าคือ สถานภาพระดับชั้น ชนเผ่า ภารกิจใน
สงครามกู้ชาติของผู้คนในตัวบทเรื่องเล่า สถานภาพระดับชั้นสูงสุดคือ ผู้นำปฏิวัติ ผู้ชี้นำ
การเคลื่อนไหว บุคคลที่เสมือนเป็นตัวละครเอกแห่งชาติหรือที่เรียกว่าวีรบุรุษลาวหรือผู้นำ

ปฏิวัติ ได้แก่ เจ้าสุพานุง ทานโกสอน พมวิหาน ทานพุม่วงวิจิต ทานคำไต สีพันดอน ส่วนผู้นำชนเผ่าวงศาตญาตชาติลาวหรือผู้นำปฏิวัติระดับหัวหน้าชนเผ่า ที่เรียกว่าเจ้าจิก เจ้าจอม เช่น เจ้าฟ้าปาไจ (ผู้นำชนเผ่าม้ง) พระยาขอมกมมะดำและท้าวสีทน กมมะดำ (ผู้นำลาวเทิงเผ่าละเวน) และพ่อกะตวด องค์กรแก้ว องค์กรทอง องค์กรสิงตี เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีผู้คนที่เสมือนเป็นตัวละครรอง เช่น นักรบ วีรชน กลุ่มชน หน่วยงาน ทั้งวีรชนฝ่าย พลเรือน วีรชนฝ่ายทหาร นักรบบ้าน นักรบเมือง นักรบแขวง กองร้อยวีรชน กองพันวีรชน บ้านวีรชน เมืองวีรชน แขวงวีรชน ทั้งบุคคล ทั้งหน่วยงาน ทั้งสถานที่ล้วนเป็นส่วนประกอบที่มีบทบาทในสงครามกู้ชาติ เช่น เป็นนักรักชาติ เป็นผู้สืบข่าว เป็นกองเสบียง เป็นผู้ปลุกกระตมมวลชนให้เข้าร่วมในกองกำลังต่อสู้ เป็นผู้ประกอบอาวุธ เป็นทหารกองโจร เป็นหัวหน้ากองหลอนระดับกองร้อยและกองพัน เป็นต้น บุคคลสำคัญหรือตัวละครเด่นในเรื่องเล่าจะต้องเป็นฝ่ายพรรคประชาชนปฏิวัติคือเป็นผู้เดินทางเส้นทางปฏิวัติ โดยอุทิศตนให้การต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชาติลาวให้พ้นจากแอกของลัทธิล่าเมืองขึ้น

ส่วนบุคคลที่เป็นฝ่ายปรักษ์ของการปฏิวัติ ได้แก่ เจ้าอาณานิคมฝรั่ง (ฝรั่งเศส) พวกล่าเมืองขึ้นใหม่ (อเมริกา) ศักดินาลาว ศักดินาท้องถิ่น พวกปฏิบัติการฝ่ายขวา พวกจักรวรรดินิยม ลูกสมุนเจ้าอาณานิคม (ลูกแหล่งตีนมือ) ผู้ชายชาติ ผู้ทรยศต่อชาติ ผู้อื่นที่คิดต่างเห็นต่าง เป็นต้น

ข้อจำกัดของวาทกรรมเรื่องเล่าสงครามกู้ชาติลาว

เรื่องเล่าเกี่ยวกับสงครามกู้ชาติลาวเป็นผลงานของฝ่ายชนะสงคราม ตามหลักการ ผู้ได้ชัยชนะคือผู้สร้างประวัติศาสตร์ หรือหากเป็นเรื่องเล่าระหว่างการต่อสู้ ผู้เล่าคือผู้ยึดกุมอำนาจของแต่ละฝ่ายแต่ละสังกัด บ้างแจกบุคคลและหน่วยผลิตหน่วยประกอบสร้างเรื่องเล่า ได้แก่ คณะกรรมการโฆษณาอบรมศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว กระทรวงแถลงข่าว และวัฒนธรรม สำนักพิมพ์จำหน่าย สปป. ลาว คณะค้นคว้าทฤษฎีและพฤติกรรมศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติลาว สภาวิทยาศาสตร์ การทหาร กรมวิทยาศาสตร์-ประวัติศาสตร์การทหาร กระทรวงป้องกันประเทศ สำนักพิมพ์ วันนะสิน ทายาทของผู้นำทางการเมือง ทายาทของผู้นำชนเผ่า ทุกหน่วยงานที่เขียนที่เล่า รวมทั้งปัจเจกบุคคล ต่างมีจุดหมายเดียวกันคือใช้ชีวิตประวัติของวีรกษัตริย์ ของวีรบุรุษแห่งชาติ ของวีรชนปฏิวัติ ของนักรบบรรดาเผ่าในอดีตมาสร้างมาย้ำความทรงจำปลุกสำนึกคนลาวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากพิจารณาจุดหมายของเรื่องเล่าตามสถานภาพของวีรบุรุษแห่งชาติหรือผู้นำปฏิวัติ วีรชนปฏิวัติ นักรบแห่งชาติ สามารถรับรู้ถึงการเมืองเรื่องเล่าสงครามกู้ชาติลาวหลายเป้าหมาย เช่น

1. การสร้างรัฐสังคมนิยม สร้างรัฐชาติใหม่ด้วยวัฒนธรรมการเล่าเรื่องและสร้างวาทกรรมการเมือง
 2. เสนอความรุนแรงของสงครามกู่ชาติและต้านลัทธิล่าเมืองขึ้นของฝรั่งเศสและอเมริกาในดินแดนลาว
 3. โฆษณาโน้มน้าวจิตใจมหาชนให้เข้าร่วมการปฏิวัติ
 4. สร้างความชอบธรรมในการโค่นล้มระบอบเก่าหรือรัฐศักดินา
 5. เป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นเจ้าของตนเอง เป็นกลไกการต่อสู้เรียกร้องสิทธิของพลเมืองและเป็นกลไกการต่อสู้ทางชนชั้น
 6. สร้างความชอบธรรมให้กับพรรค รัฐ ผู้นำทางการเมืองแห่งพรรคประชาชนปฏิวัติลาว
 7. บอกเล่าสถานการณ์การเมือง บอกเล่าข้อเท็จจริง บอกเล่าความรู้สึกในปริบทของสงครามกู่ชาติลาวและต้านลัทธิล่าเมืองขึ้น
 8. สร้างภาพลักษณ์ของผู้นำและคณะรัฐบาลด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง
- การเล่าเรื่องด้วยเหตุผลหลายประการแต่มีแก่นแกนอันเดียวกันคือการปฏิวัติและการสร้างชาติ ทำให้เสียงที่เล่าเรื่องเป็นเสียงของพรรคของรัฐสังคมนิยมที่เสนอผ่านชีวิตของทุกคน ข้อมูลที่ต่างหรือข่าวสารที่จะนำความเสื่อมเสียมาสู่ผู้นำประเทศหรือความเป็นปึกแผ่นของชาติบ้านเมืองไม่ถูกนำเสนอ เรื่องเล่าเสียงเล่าไม่มีข้อที่แตกต่างกันแม้ปริบทของพื้นที่แตกต่างกัน เรื่องส่วนใหญ่ถูกชี้แนะเนื้อหาชี้แนะเหตุผลและกำหนดโครงเรื่องจึงให้คุณค่าของวัฒนธรรมพื้นฐานชุดเดียวกัน ให้คุณสมบัติอย่างเดียวกัน ให้ศีลธรรมปฏิวัติของชาติชุดเดียวกันทั้งสิ้น ความต่างของข้อมูลและแนวคิดมีปรากฏภาพที่ต่างในบทคัดอ่านระดับประถมศึกษาเท่านั้น

ความหลากหลายของวาทกรรมการเมืองในเรื่องเล่าสงครามกู่ชาติลาว

เรื่องเล่าเกี่ยวกับสงครามกู่ชาติลาวและสงครามต้านการล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสและอเมริกา ตัวบทหรือเรื่องเล่ามีฐานะเป็นวาทกรรมที่ประกอบสร้างชีวิตของอาณาจักรผ่านภาษาหรือระบบสัญลักษณ์ วาทกรรมเริ่มประกอบสร้างจากปี พ.ศ. 2494 หรือ ค.ศ. 1954 มาจนถึงปัจจุบัน องค์ประกอบสำคัญที่เป็นประเด็นหลักคือ ผู้เล่า ผู้ที่ถูกเล่าให้ฟัง และเรื่องที่เล่าในแง่ของผู้เล่าและผู้ที่ถูกเล่า เมื่อพิจารณาเนื้อหาของเรื่องเล่าอย่างต่อเนื่องมีสาระสำคัญหลายประการ ได้แก่ วาทกรรมชาตินิยม วาทกรรมจักรวรรดินิยมหรือ อาณานิคมนิยม วาทกรรมภาพลักษณ์ผู้นำระดับวีรบุรุษแห่งชาติหรือวีรชนผู้นำปฏิวัติ วาทกรรมเคียดแค้นแห่งชาติ วาทกรรมวีรชนปฏิวัติ วาทกรรมนักรบแข่งขัน วาทกรรมพรรค

คอมมิวนิสต์อินโดจีน วาทกรรมพรรคประชาชนปฏิวัติ เป็นต้น มิติที่น่าสนใจของการประกอบสร้างวาทกรรมการเมือง คือผู้เล่าซึ่งตัวบทบางเรื่องผู้เล่าเป็นผู้เดียวกับผู้ที่ถูกเล่าให้ฟัง ในงานเขียนแบบอัตชีวประวัติ เช่น

พุมิ วงวิจิต (ค.ศ. 1978) ความทรงจำของชีวิตเขาในขบวนการวิวัฒน์แห่งประวัติศาสตร์ของประเทศลาว

- สอน คำวานงศา (ค.ศ. 1979) หวนคืนความหลัง
- ประเลิด สีซานน (ค.ศ. 2000) ศิลปินอาวุโสกับเพลงปฏิวัติ
- บุณฑา แสงดาวง (ค.ศ. 2005) หวนคืนเส้นทาง 35 ปี
- สุลิวง เฮืองคำแสน (ค.ศ. 2001) ชีวิตกับการปฏิวัติ
- คำแสน เพ็ดสะหวัน (ค.ศ. 2004) ชีวิตกับการปฏิวัติ
- บุญมี กว่างมะนีวัน (ค.ศ. 2007) ชีวิตกับการปฏิวัติ

โดยภาพรวมงานเขียนอัตชีวประวัติหรือบันทึกชีวิตกลุ่มนี้ มีคุณค่าด้านประวัติการปฏิวัติลาว ซึ่งนำเสนอผ่านมุมมองของผู้นำชั้นสูงสุดในการกู้ชาติและมุมมองของผู้ตามระดับล่างสุด เนื้อหาที่เด่นคือการเสนอภาพชีวิตครอบครัวสามัญชนที่ทุกข์ยากลำบากโดยไม่ปิดบัง โดยเฉพาะชีวิตในฐานะที่มั่นการรบในภาคเหนือที่เชียงขวาง ซ้ำเหนือ และพงสาลี วีรชนบุญมีเล่าถึงการเพาะป่่มร่ำเรียนทฤษฎีมาร์กซ์-เลนิน การโฆษณาปลุกระดมมวลชนให้เข้าร่วมปฏิวัติ การปฏิบัติงานอย่างอดทนเสียสละว่า “...ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายบ้านเพื่อเคลื่อนไหวแบบปิดลับ ให้ติดตามการเคลื่อนไหวของฝรั่งเศส ตระเตรียมเส้นทางและเสบียงอาหารนำทาง...ได้วัว ข้าวสาร เปิดไก่ เพื่อนำมาเป็นเสบียงอาหารให้แก่ อ้ายน้องอาสาสมัครเวียดนาม ปี ค.ศ.1950 ได้รับมอบหมาย...ให้หามา 3 ตัวเพื่อเดินทางไปเคลื่อนไหวที่ตาแสงเชียงหลวง...” ข้อต่างระหว่างชีวิตผู้นำปฏิวัติสูงสุดกับวีรชนระดับล่าง คือ ต้นทุนชีวิต ผู้นำสังกัดอยู่ในชนชั้นศักดินาท้องถิ่นระดับเจ้าแขวง เจ้าเมือง วิถีชีวิตเดิมมีคุณสมบัติศักดินา แต่เมื่อเข้าร่วมการปฏิวัติในสงครามกู้ชาติและต้านการล่าเมืองขึ้นต้องเปลี่ยนแนวคิดเดิมของตนเองเป็นแนวคิดของชนชั้นกรรมาชีพ เปลี่ยนจากขุนนางศักดินาเป็นนักปฏิวัติดีเด่น ดังที่ท่านพุมิเล่าว่า “เจ้าเพชรราชเอาเขาไปร่วมค้นคว้าภาษาลาว ประวัติศาสตร์ลาว และพุทธศาสนา เฮ็ดให้เขาสามารถรับรู้อันถึกและผิด อันดีและชั่ว แต่อันนั้นก็ยังมีแก่นคุณสมบัติของชนชั้นศักดินา...เมื่อเป็นนายภาษาผู้นำฝรั่งเศส...การรับใช้พวกล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสก็แก่นการกดขี่ข่มเหงประชาชนลาวนี่เอง...ตำแหน่งหัวหน้าศาลเจ้าเมือง เจ้าแขวงในระบบเก่าทำให้มีแนวคิดศักดินาสูงขึ้น”

ในการประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องมุนเชื่อการต่อสู้กู้ชาติลาวนั้น ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งคือบริบทหรือกิจกรรมการสร้างวาทกรรมหรือสถานการณ์การสร้าง

งานเขียนหรือเรื่องเล่า เนื้อเรื่องว่าด้วยมนุเชื้อการต่อสู้ชาติเป็นการเขียนอดีตหรือเล่าอดีตที่เกิดขึ้นปี ค.ศ. 1975 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดสงครามที่พรรคประชาชนปฏิวัติได้รับชัยชนะอย่างสมบูรณ์ เป็นปีของการสถาปนาระบบใหม่หรือรัฐสังคมนิยมในนาม สปป. ลาว เพื่อเป็นการสร้างและปกป้องรักษาระบบการเมืองใหม่คือรัฐและพรรคประชาชนปฏิวัติให้เข้มแข็ง จึงมีการเขียน การพิมพ์ การเผยแพร่งานเขียนในโอกาสต่างๆ เช่น วันชาติลาว (2 ธันวาคม) วันคล้ายวันเกิดของผู้นำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองอายุครบ 80 ปี 85 ปี 90 ปี 95 ปี และ 100 ปี นอกจากนั้นพรรคและรัฐ สปป. ลาว กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดประกวดงานเขียนเกี่ยวกับมนุเชื้อของการปฏิวัติต่อต้านศัตรูผู้รุกรานเพื่อรักษาตัวอย่างต่อเนื่อง งานเขียนจึงเป็นทั้งเอกสารสำหรับโฆษณาและอบรมการเมืองต่อมวลชน และเป็นงานค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพรรคและการปฏิวัติลาว ซึ่งมีการขึ้นนำเนื้อหาบางอย่างน้อยบ้าง อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ใช้ประกอบงานเขียนสรุปได้ว่ามีที่มานี้

1. เจ้าของชีวิตประวัติเขียนเอง
2. ผู้แต่งหนังสือซึ่งเป็นบุคคลอื่นสัมภาษณ์ข้อมูลจากเจ้าของชีวิตประวัติและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้แต่งหนังสือซึ่งเป็นบุคคลอื่นศึกษาจากเอกสารต่างๆ
4. ผู้แต่งใช้ข้อมูลจากหลายส่วนมาประกอบสร้างงานเขียน

ด้วยเหตุผลข้างต้นความจริงในงานเขียนเรื่องเล่ามนุเชื้อสงครามกู้ชาติลาวและสงครามด้านการล่าเมืองขึ้น ความจริงที่คิดที่เขียนจึงขึ้นอยู่กับสายสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับอำนาจทางการเมืองของพรรคและรัฐ ความต่างที่เห็นได้ชัดคืองานเขียนในยุคราชอาณาจักรเมื่ออำนาจฝ่ายขวาหรืออำนาจฝ่ายเป็นกลางเป็นฝ่ายคิดฝ่ายเขียน เนื้อเรื่องหลักคือการเชิดชูวีรกรรมสถาบันกษัตริย์ลาว ดังที่พงศาวดารลาว ฉบับสิลา วีระวงค์ เขียนไว้ว่า “ถวายแก่พระมหากษัตริย์ชาติลาวทั้งหลายทุกพระองค์” ในขณะที่พรรคและรัฐบาลลาวมีจุดหมายเพื่อปลูกฝังศีลธรรมปฏิวัติและแนวคิดสังคมนิยมเพื่อสร้างการเมืองระบบใหม่

การเมืองภาษาในเรื่องเล่าสงครามกู้ชาติลาวและด้านการล่าเมืองขึ้น

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาลาวในงานเขียนชีวิตและผลงานของบรรดาผู้นำปฏิวัติและผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวในสงครามต่อสู้กู้ชาติลาว ภาษามีส่วนขยายความการเมืองได้ชัดเจน เช่น มีคำสร้างอุดมการณ์ใหม่ มีคำล้มล้างการเมืองระบบเก่า มีคำโน้มน้าวจิตใจให้เข้าร่วมกลุ่มหรือตัดสินใจทางการเมืองให้ชัดเจน มีคำสร้างศรัทธาเช่นเดียวกับมีคำสร้างความซิงซัง เช่น ขุนนางศักดิ์นา ความคิดศักดิ์นา คุณสมบัติศักดิ์นา ล้มล้างศักดิ์นา นักรักชาติ วีรชนปฏิวัติ นักรบแข่งขัน กองพันวีรชน แขวงวีรชน วงศาคุณาญาติชาติลาว ประชาชนบรรดา

เผ่า ปัญญาชนผู้สูงศักดิ์ แย่งชิงประชาชน ปลดปล่อยประชาชน ปฏิวัติสังคมนิยม ผู้นำแห่งชาติ สิทธิเป็นของตนเอง เจ้าชีวิต เขตปลดปล่อย เขตขาวเขตกลาง สมรภูมิตีเอต กองไซจักกะพัด ขบวนการเป็นลาว กองร้อยฟ้าจุ่ม นักปัญญาชนชั้นนำ รัฐบาลลาวอิสระ รัฐบาลราชอาณาจักร ข้าวช่วยชาติ ปืนใหญ่เคลื่อนทัพ เหยียดเหยียด เป็นต้น

ภาษาดังกล่าวข้างต้นมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างแนบแน่น ใช้สื่อแนวคิดชาตินิยมและท้าทายต่ออำนาจเจ้าอาณานิคม เป็นวาทกรรมโฆษณาและเป็นภาษาที่ไม่เป็นกลางสื่อถึงความขัดแย้งทางการเมือง เมื่อยุคหลังอาณานิคมเปลี่ยนผ่านนโยบายของพรรคและรัฐสร้างจินตนาการใหม่ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง บริบทของความหมายเปลี่ยนไป ศัพท์ชุดการเมืองเหล่านี้ย่อมกลายเป็นบันทึกอดีตที่อาจเป็นเพียงความทรงจำรอง มิใช่ความทรงจำหลักหรือวาทกรรมหลักเหมือนเดิม อย่างไรก็ตามชื่อของผู้นำปฏิวัติระดับรัฐบุรุษยังคงเป็นสัญลักษณ์แห่งชาติ เช่น ท่านไกสอน พมวิหาน เจ้าสุพานวง ท่านพุมี่ วงวิจิต ท่านคำไต

สีพันดอน ความหมายสัญลักษณ์ที่ก่อเกิดและดำรงอยู่ คือ ภาวะของอำนาจนำที่พรรคและรัฐพยายามสืบต่อแม้มีอำนาจนำใหม่ แม้จะมีการพยายามสร้างทายาทก็มีการปรับเปลี่ยนอำนาจนำในกระแสเขี้ยวกรากของอำนาจทุนนิยม อนุสาวรีย์กิติ พิพิธภัณฑกิติ ประวัติศาสตร์นิพนธ์กิติ แม้จะพยายามผลิตซ้ำความหมาย ก็อาจกลายเป็นอดีตของสิ้นไซในยุคสงครามกู้ชาติและต้านการล่าเมืองขึ้นของรัฐและพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเท่านั้น

วาทกรรมอาณานิคม

วาทกรรมอาณานิคม เป็นชุดความคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างฝ่ายล่าเมืองขึ้นหรือจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส ญี่ปุ่น อเมริกากับนักกริชาติประชาชนลาว บรรดาเผ่าในราชอาณาจักรล้านช้างและกลุ่มประเทศอินโดจีนคือ เวียดนาม กัมพูชา และลาว โดยมีผู้นำหลักในการต่อสู้ลัทธิล่าเมืองขึ้นคือพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและกองทัพประชาชนของประเทศอาณานิคมแต่ละแห่ง เส้นทางล่าวเมืองขึ้นของฝรั่งเศสเริ่มปรากฏในเรื่องเล่า แบบบันทึกการเดินทางของบาทหลวงนักสอนศาสนา บันทึกการเดินทางของพ่อค้า และบันทึกการเดินทางของนักสำรวจด้านธรรมชาติวิทยา เอกสารสำคัญดังกล่าวคือ บันทึกของบาทหลวงมารินี (Giovanni Filippode Marini) เกี่ยวกับประเทศล้านช้างในช่วงปี ค.ศ. 1640 บันทึกการเดินทางขององรี มูโอด (Henri Mouhot) ในราชอาณาจักรสยาม กัมพูชา ลาวและอินโดจีนตอนกลางส่วนอื่นๆ ในช่วงปี ค.ศ. 1858 นักสำรวจชาวฝรั่งเศสคนนี้ได้บันทึกประสบการณ์การเดินทาง สภาพบ้านเมือง วิถีชีวิต วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้คนและชาติพันธุ์ต่างๆ ที่พบเห็นและตั้งข้อสังเกตไว้ มูโอดเสนอความคิดแบบเจ้าอาณานิคมไว้อย่างน่าสนใจต่อชาวสยามไว้ว่า

“...คนไทยเป็นคนดีมีน้ำใจ และถ้าวันหนึ่งข้างหน้า พวกเขาเกิดหุบตาสว่าง ปัญญา เกิดและรู้จักความรู้สึกใจใสจากการได้คบค้ากับพวกเรา ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าพวกเขายอมค้นพบความสามารถอื่นๆ ในตัวที่ยังหลับไหลอยู่ได้โดยแท้” ทศนะเช่นนี้สะท้อนกระแสความเชื่อเรื่องความก้าวหน้าและภารกิจในการเผยแพร่อารยธรรมของชาติยุโรปในดินแดนอื่นที่ล้ำหลัง หากให้ชาติยุโรปเข้ามาช่วยจัดการลงหลักปักฐานสร้างอาณานิคมที่ศิวิไลซ์ ดินแดนเหล่านั้นจะพัฒนาดีขึ้น ทศนะเช่นนี้สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวรุกคืบทางการเมืองและการทหารของฝรั่งเศสในประเทศอินโดจีน ความตายของมูโอดีเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้นักบริหารอาณานิคมชาวฝรั่งเศสเดินทางเข้ามาสำรวจแม่น้ำโขง กัมพูชา ภาคอีสานของสยาม ลาว และยูนนานอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็น ฟรองซี การ์นิเยร์ (Francis Garnier) และคณะสำรวจของโอกุสต์ ปาวี (Auguste Pavie) ผลการสำรวจทำให้มีข้อมูลมากพอในการขีดเส้นพรมแดนระหว่างสยาม ลาว และกัมพูชา บันทึกการเดินทางของชาวตะวันตก มองอีกด้านหนึ่งซึ่งเป็นสาระหลักคือเป็นงานบุกเบิกที่กรุยทางให้ชาวตะวันตกรุ่นหลังใช้เป็นคู่มือรู้ตำแหน่งสินค้าและทรัพยากรสำคัญของภูมิภาคนี้ และใช้ประเมินความคุ้มค่าของฝรั่งเศสในการเข้าครอบครองอาณานิคม

ก่อนที่ลาวจะตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสนั้น อาณาจักรลาวแบ่งเป็นสามส่วนคือ อาณาจักรลาว หลวงพระบาง อาณาจักรลาวเวียงจันทน์ และอาณาจักรลาวจำปาสัก สาเหตุแห่งการแบ่งแยกคือศึกดินลาวล้านช้างช่วงชิงกันเป็นใหญ่ยกกำลังต่อสู้กัน ครั้นเอาชนะกันไม่ได้ก็ตัดแบ่งอาณาจักรเป็นส่วนๆ แบ่งกันเป็นเจ้าของปกครอง ซึ่งเป็นช่องทางให้ประเทศรอบข้างเข้าแทรกแซงโดยผู้ที่อ่อนแอกว่าเห็นว่าตนสู้ไม่ได้ก็ซัดศึกเข้าบ้าน การตั้งกองกำลังต่างชาติเข้ามาบ้านเมืองนั้นก็สร้างความเสียหายให้แก่อาณาจักรลาวไม่น้อยและท้ายที่สุดก็ตกเป็นเมืองขึ้นของสยามบางส่วนและของเวียดนามบางส่วน

สนธิสัญญาฝรั่งเศส-สยามปี ค.ศ. 1893 ได้กำหนดให้ดินแดนลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ซึ่งเกลี้ยกล่อมกษัตริย์ลาวให้เชื่อว่าฝรั่งเศสจะช่วยคุ้มครองลาวมิให้ประเทศเพื่อนบ้านรุกรานโดยเฉพาะสยาม แต่เมื่อฝรั่งเศสใช้อำนาจปกครองเต็มที่แล้ว อาณาจักรลาวตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสโดยถูกผนวกเข้ากับเวียดนามและกัมพูชาเป็นสหพันธ์อินโดจีน ซึ่งประกอบด้วยตั้งเกีย (เวียดนามภาคเหนือ) อันนาม (เวียดนามภาคกลาง) และโคชินจีน (เวียดนามใต้) กัมพูชา และลาว ทั้งห้าแคว้นนี้มีผู้สำเร็จราชการใหญ่ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสเป็นประมุขมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ฮานอย แต่ละแคว้นจะมีผู้สำเร็จราชการชาวฝรั่งเศสเป็นประมุข มีกองทหาร มีตำรวจ และตุลาการเป็นกองกำลังสนับสนุน ในการปกครองแต่ละแคว้นฝรั่งเศสใช้วิธีการแบ่งแยกแล้วปกครอง โดยให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ที่จงรักภักดียอมสวามิภักดิ์ต่อฝรั่งเศสให้มีอำนาจอาชญาสิทธิ์ในท้องถิ่น มีอำนาจ

บังคับคนในพื้นที่ไปทำงานให้อาณานิคมและเกณฑ์ส่วยแรงงานชู้ตริตภาชีโดยอัตราสูง
ไปให้ฝรั่งเศสโดยอาณานิคมได้รับส่วนแบ่งด้วย ทุกเขตอาณานิคมประชาชนจึงแตกแยก
เป็นฝ่ายพวกล่าเมืองขึ้นและฝ่ายรักชาติหรือฝ่ายต้านการล่าเมืองขึ้น ฝ่ายนี้ฝรั่งเศส
ปราบปรามตามฆ่าตามจับกุมคุมขังทำร้ายอย่างโหดเหี้ยม

สาเหตุของการต้านพวกล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสนั้นจุดสำคัญเกิดจากการชู้ตริตแรงงาน
และการขึ้นภาษีที่ฝรั่งเศสปฏิบัติ คือออกกฎหมายให้ผู้ชายลาวที่อายุ 18-60 ปีทำงานให้
ฝรั่งเศสอย่างน้อย 100 วันต่อปี ถ้าผู้ใดไม่สามารถไปได้ด้วยตนเองต้องจ้างคนไปทำงาน
แทน ค่าจ้างในเวลานั้นเป็นเงิน 50-100 กีบ ถ้าไม่ไปเองและไม่ได้จ้างคนไปแทนจะถูกขัง
หรือถูกปรับอย่างหนัก

นอกจากนี้ชายฉกรรจ์ทุกคนยังถูกเกณฑ์ไปใช้แรงงานรับจ้างอีกปีละ 3 ครั้ง ครั้ง
ละ 16 วัน เฉพาะลาวลุ่มและลาวสูงได้ค่าจ้างวันละ 0.40 กีบ ส่วนลาวเทิงต้องไปทำงาน
รับจ้างครั้งละ 20 วัน วันละ 0.20 กีบ ถ้าไม่ไปหรือไม่จ้างคนไปแทนจะถูกปรับไหม สาเหตุ
ประการที่สอง คือฝรั่งเศสแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยการบังคับใช้แรงงาน
ประชาชนลาวบรรดาเผ่าอย่างหนักในการปลูกกาแฟในไร่ขนาดใหญ่ ที่ฟูเพียงพละเวน เพื่อ
ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ แต่ละปีฝรั่งเศสได้กำไรมากมาย นอกจากนี้พืชที่ส่งเสริมให้ปลูก
ก็จำเพาะที่ทำรายได้งามให้แก่ฝรั่งเศส เช่น ชา ยาสูบ ยางดิบ มันฝรั่ง พริกไทย ทำให้ชาว
ซึ่งเป็นพืชหลักได้ผลผลิตต่ำไม่เพียงพอบริโภค นอกจากนี้การบังคับใช้แรงงานประชาชน
อย่างเข้มข้นในงานกรรมกรเหมืองแร่ งานสร้างถนน งานสร้างสะพาน งานสร้างสนามบิน
ทำให้ประชาชนทุกข์ยากลำบากไม่มีเวลาทำอาชีพเลี้ยงครอบครัว การกดขี่บังคับของ
ฝรั่งเศสเกินความสามารถที่คนลาวจะแบกรับได้จึงมีขบวนการต่อสู้ต้านฝรั่งเศสเกิดขึ้นหลาย
บริเวณในเขตลาวได้ เช่น ขบวนการพ่อกะตวดในเขตเมืองพิน แขวงสะหวันเขต ได้ลุกขึ้น
สู้ต่อต้านฝรั่งเศสที่ไปบังคับเกณฑ์แรงงานเก็บภาษีอากรในเขตเมืองพิน ขบวนการอั้ง
อังกึมมะด้า ต่อต้านการปกครองที่กดขี่ชู้ตริตในแขวงอัตตะปือ สาละวัน จำปาสัก ส่วน
ขบวนการต่อสู้ในเขตลาวภาคเหนือ ได้แก่ ขบวนการเจ้าฟ้าองค์ดำเมืองสิง ขบวนการต่อสู้ของเจ้าฟ้า
ปาใจ ชนเผ่าม้ง แขวงหัวของ ขบวนการต่อสู้ของประชาชนที่เมืองซำเหนือ ขบวนการต่อสู้ของ
องค์แสนที่พงสาลี ขบวนการต่อสู้ของนายครุคำที่นครเวียงจันทน์ เป็นต้น ขบวนการต้านการ
ล่าเมืองขึ้นดังกล่าวต่อสู้กับฝรั่งเศสตั้งแต่ ค.ศ. 1900 เป็นต้นมา เมื่อผู้นำถูกฝรั่งเศสวางแผน
ลอบสังหารด้วยกลอุบาย การเคลื่อนไหวต่อสู้ของประชาชนผู้รักชาติจึงค่อยๆ สลายตัวไป
แต่กลับฟื้นคืนมาใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1945 ภายใต้การนำพาของพรรค
คอมมิวนิสต์อินโดจีนและกองทหารลาวอิสระ ซึ่งมีพัฒนาการในการจัดตั้งเป็นลำดับเช่น
แนวร่วมลาวเป็นลาว (ล.ป.ล) แนวร่วมลาวอิสระ แนวลาวอิสระ ขบวนการประเทศลาว พรรค
ประชาชนลาว พรรคประชาชนปฏิวัติ เป็นต้น

ภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสและอเมริกัน ฝ่ายต่อต้านการล่าเมืองขึ้นเห็นว่าระบอบเมืองขึ้นทำให้ประเทศอาณานิคมต้องสูญเสียเอกราช เสียอธิปไตย เสียเขตแดน วัฒนธรรมของชาติถูกบ่อนทำลายถูกกดทับด้วยวิถีชีวิตแบบเสฟสุข เช่น การมีช่องโสเภณี การดื่มเหล้า การเสพผืน การเดินร่ำ การเล่นเร็นเริง ตลอดจนการขายตัวยอมรับสินจ้างเพื่อเป็นสมุนรับใช้ฝ่ายล่าเมืองขึ้นดังที่เรียกว่าพวกขายชาติ ดังนั้นในการทำสงครามกู้ชาติลาวจึงมีการต่อสู้กันเองของคนลาวฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวา เช่นเดียวกับศัตรูภายนอกเช่นฝรั่งเศส อเมริกา และลูกสมุนของพวกล่าเมืองขึ้น โดยเป้าหมายการต่อสู้ระยะแรกเพื่อขับไล่เจ้านายต่างชาติและศักดินาลาวที่ขายชาติยอมเป็นคนบองง่ายใช้ฟัง แต่เป้าหมายการต่อสู้ช่วงหลังกับอเมริกาเพื่อเปลี่ยนผ่านการปกครองระบบเก่าสู่ระบบใหม่คือ สังคมนิยมตามแนวมาร์กซ์และเลนินให้ปวงชนเป็นเจ้าของตนเอง โดยเป้าหมายแฝงเร้นที่สำคัญประการหนึ่งคือเป็นสงครามตัวแทนระหว่างโลกคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของโซเวียตกับโลกทุนนิยมเสรีภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา

วาทกรรมเรื่องเล่าที่มีสาระเกี่ยวกับอำนาจของฝ่ายเจ้าอาณานิคม มีปรากฏในงานเขียนชีวประวัติของผู้นำปฏิวัติ เช่น ไกสอน พมวิหาน เจ้าสุพานวง พูมี วงวิจิต คำไต สีพันดอน องค์กรแก้ว องค์กรกมมะดำ และประวัติของพรรคประชาชนปฏิวัติ ประวัติกองทัพประชาชน โดยตัวละครเอกไม่ใช่ผู้นำลาวในแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น แต่มีกองกำลังพิเศษช่วยพระเอกคือพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและกลุ่มประเทศผู้นำฝ่ายสังคมนิยมเป็นสำคัญ

วาทกรรมวีรชนปฏิวัติ

วาทกรรมวีรชนปฏิวัติเป็นชุดความคิดชาตินิยมและชาติพันธุ์นิยมเพื่อโฆษณาชวนเชื่อ ชี้นำประชาชนให้อุทิศตนเข้าร่วมขบวนการต่อสู้ชาติลาวต้านฝ่ายล่าเมืองขึ้นและเพื่อล้มล้างระบอบศักดินาลาว สถาปนารัฐสังคมนิยมใหม่ที่เชื่อว่าประชาชนจะได้เป็นนายตนเอง วาทกรรมชุดนี้จึงประดิษฐ์ขึ้นเพื่อการแย่งชิงประชาชนให้เป็นฝ่ายปฏิวัติโดยแท้จริง ซึ่งในขณะนั้นฝ่ายล่าเมืองขึ้นได้ใช้ทั้งอำนาจเงินและอำนาจทางการเมืองการทหารดึงดูดทั้งผู้นำ เช่น กษัตริย์ เจ้าเมือง ขุนนาง ตระกูลผู้นำทุกท้องถิ่นให้เป็นฝ่ายล่าเมืองขึ้นและเป็นหุ้นส่วนในการแสวงหาผลประโยชน์จากการชู้ตริตประชาชนชั้นล่าง วาทกรรมวีรชนปฏิวัติจึงปฏิบัติการปลุกระดม โน้มน้าวประชาชนผ่านการเคลื่อนไหวของผู้นำปฏิวัติ วีรชนและนักบรรมทั้งสถาบันองค์กรศูนย์รวมที่เรียกว่า แนวโฮม ทั้งระดับหมู่บ้าน เมือง แขวง กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่า บรรดาเผ่าวงศ์ญาติชาติลาว

ถ้อยคำภาษาที่สร้างพลังในการปลุกระดม ได้แก่ คำว่า วีรกษัตริย์ วีรกรรม ลาว เป็นลาว ขบวนการ รักชาติ แนวลาวอิสระ นักปฏิวัติผู้กล้าแก่น อุดมคติปฏิวัติ เอกภาพ

แห่งชาติ มานะจิตอันเด็ดเดี่ยว บุรุษเหล็ก วีรชนแห่งชาติ วีรชนการนำ วีรบุรุษลาว ฯลฯ ส่วนวีรชนปฏิวัติระดับผู้นำปฏิวัติแห่งชาติ ได้แก่ เจ้าสุพานวง ท่านไกสอน พมวิหาน ท่านพูมี วงวิจิต ท่านคำไต สีพันดอน ภายหลังการสถาปนาเป็น สปป. ลาวเพียงสามปี (ค.ศ. 1979) พรรคและรัฐบาลลาวก็ได้เปิดการประชุมใหญ่วีรชนและนักรบแข่งขันทั่วประเทศขึ้น ในการประชุมปี ค.ศ. 1979 การประชุมครั้งนี้มีการประกาศเกียรติคุณและยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลและหมู่คณะที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวต่อสู้ ด้านฝ่ายล่าเมืองขึ้นในกองทัพประชาชนทุกระดับทุกภารกิจ ผู้ได้รับการยกย่องมีทั้งฝ่ายรวมหมู่และบุคคล ได้แก่

- กองทัพอวีรชน มี 7 กองพัน
- แขนงวีรชน มี 5 แขนง
- กองร้อยวีรชน มี 37 กองร้อย
- เมืองวีรชน มี 20 เมือง
- แผนกการโรงงานและโรงเรียนวีรชน อย่างละ 1 แห่ง
- นักรบแข่งขัน มี 12 สหาย
- วีรชนฝ่ายพลเรือน มี 46 สหาย
- วีรชนฝ่ายกองทัพ มี 45 สหาย

การประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติคุณวีรชนปฏิวัติเป็นการให้ความสำคัญอย่างสูงยิ่งต่อการเคลื่อนไหวต่อสู้ชาติและปกป้องรักษาเอกราชของชาติลาว โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมและแนวคิดสังคมนิยม ชูชของอุดมการณ์ที่ปลูกฝังผ่านวีรกรรมของผู้นำที่เป็นรัฐบุรุษของชาติลาวมีดังนี้

อุดมการณ์ที่เผยแพร่ว่าทกรรมผ่านเรื่องเล่าชีวิตและการเคลื่อนไหว ผู้นำปฏิวัติเสด็จเจ้าสุพานวง มีถ้อยคำที่ทรงพลังดังต่อไปนี้

“เชื้อเจ้า-ปัญญาชนผู้ยิ่งใหญ่” “นักรักชาติ นักปฏิวัติผู้กล้าแก่น” “แผ่นดินลาวต้องมีลาวเป็นเจ้าของ” “เจ้าต่อนบุญหรือพระยาลินก่าน” “ผู้นำดีเด่น-วีรบุรุษของชาติลาว” “ความรักชาติอย่างลึกซึ้ง” “ขุนนางผู้ฮักชาติ” “มีทัศนะมหาชนบ่มักพิริวี่ตอง” “เว้าน้อยแต่เฮ็ดหลายและเฮ็ดจริง” “จงรักภักดีต่ออุดมคติปฏิวัติ” “ต่อสู้อย่างกล้าหาญ” “ดำรงชีวิตอย่างสัตย์ซื่อสุจริต เรียบง่ายทั้งที่เป็นเชื้อเจ้า” “ชนชั้นศักดินาที่ได้บรรลุลัทธิมาร์กซ์-เลนิน” “เอาชีวิตผูกพันกับการปฏิวัติโดยบังอึ้งต่อความลำบาก”

อุดมการณ์ที่เผยแพร่ว่าทกรรมผ่านเรื่องเล่า “ชีวิตและภารกิจอันยิ่งใหญ่ของประธานไกสอน พมวิหาน วีรบุรุษของชาติลาว” มีถ้อยคำที่ทรงพลังดังนี้ “ผู้นำขบวนการต่อสู้ปลดปล่อยชาติลาว” “ผู้นำภารกิจปกป้องรักษาและสร้างสาประเทศชาติ” “สถาปนิกเปลี่ยนแปลงใหม่ลาว” “แบบอย่างความรักชาติอันดูดีเต็มและการอุทิศตัวเพื่อชาติ” “การมี

อุดมคติการปฏิวัติอันสูงส่ง” “การมีมานะจิตอันเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ในการต่อสู้” “ฮักแพง
เชื่อมั่นและจงรักภักดีต่อหมู่คณะและสหายร่วมอุดมการณ์” “สุขุมรอบคอบและเด็ดเดี่ยว
อาจหาญ” “เป็นนักค้นคว้าและใฝ่เรียน” “รักประชาชน ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ประหยัด
ซื่อสัตย์มีมนุษยธรรมสูง”

อุดมการณ์ที่เผยแพร่ผ่านวาทกรรมเรื่องเล่า “ความทรงจำของชีวิตเขาในขบวนการ
วิวัฒน์แห่งประวัติศาสตร์ของประเทศลาว พูมี วงวิจิต” มีชุดความคิดที่แสดงการปฏิวัติ
ตนเองก่อนการปฏิวัติสังคมดังนี้

- “ตัดสินใจปะ (ทั้ง) ยศฐาบันดาศักดิ์และชีวิตขุนนางอันอื้อม่นำสำราญที่ระบอบ
เก่าเอื้ออำนวยให้”

- “เปลี่ยนแนวคิดของตนเองให้กลายเป็นแนวคิดของชนชั้นกรรมาชีพอย่างแท้จริง”

- “เปลี่ยนจากขุนนางศักดินาจนกลายเป็นนักปฏิวัติดีเด่น”

- “ฮักชาติ ชังพวกศักดินาและพวกล่าเมืองขึ้น”

- “การรับใช้พวกล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสก็แหม่นการกดขี่ข่มเหงประชาชนลาวนี่เอง”

- “การต่อสู้ล้มล้างแนวคิดศักดินาและนายทุนเป็นสิ่งที่คนเขาแฮ็ดได้”

- “สืบทอดภารกิจการปฏิวัติของท้าวพรรคท้าวปวงชนเขา สามัคคีกับประชาชน
เวียดนามและกำปูเจียเพื่อขับไล่ฝรั่งเศส”

- “ค้นคว้ารำเรียนทฤษฎีมาร์กซ์-เลนินและแนวทางนโยบายพรรค”

ในกลุ่มผู้นำปฏิวัติวาทกรรมผู้นำชาติสูงสุดคือท่านไกสอน พมวิหาน มีเนื้อหา
แตกต่างจากวีรชนอื่นๆ คือ การกล่าวถึงนโยบายของพรรคและรัฐที่สำคัญ ได้แก่ “การบำรุง
ก่อสร้างพนักงานให้ยึดมั่นในนโยบายและแผนงานของพรรคและรัฐ” “การคุ้มครองเศรษฐกิจ
ทั้งการผลิตและธุรกิจให้เกิดผลประโยชน์สามด้านคือ ผลประโยชน์ของรัฐ ผลประโยชน์ของ
ผู้ร่วมหมู่ และผลประโยชน์ของผู้ออกแรงงาน” “การเพิ่มทวีความสามัคคีปวงชนและความ
สามัคคีบรรดาชนชาติ” “การเพิ่มทวีความร่วมมือรอบด้านกับเวียดนาม (กัมพูชา) สหภาพ
โซเวียตและบรรดาประเทศสังคมนิยม” “ลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นปฏิวัติและวิทยาศาสตร์
แนวทางของพรรคเป็นการหนุนใช้ลัทธิมาร์กซ์-เลนินเข้ามาในการดำเนินการของประเทศ”
“โลกแบ่งเป็นสองฝ่ายคือฝ่ายจักรวรรดิมืออเมริกาเป็นผู้นำ และฝ่ายสันติภาพประชาธิปไตย
มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ”

ส่วนวาทกรรมวีรชนปฏิวัติฝ่ายสตรีซึ่งมีน้อยมากในเรื่องเล่า “ชีวิตและการ
เคลื่อนไหวของท่านนางคำแพง บุปผา” ได้เสนอความคิดจิตใจ จิตสำนึกของปัญญาชนสตรี
ในบริบทของสงครามกู้ชาติลาวไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

- “แม่หญิงลาวในระบอบเก่าถูกกดขี่ถึงสามแอกคือ แอกฮึดคลองสังคม แอกล่า
เมืองขึ้นและแอกของผู้ชาย”

- “แม่หญิงลาวบ่เคยฮู้ว่าสิทธิของตนเองนั้นคืออะไร ทั้งไม่เคยรู้ว่าคุณค่าของตนเองนั้นมีเพียงใดต่อประเทศชาติต่อสังคม ทั้งที่ตนเองเป็นพลเมืองที่มีจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของแผ่นดินฟ้า”

- “แม่หญิงลาวจำนวนหนึ่งได้ตัดสินใจสูงผ่านฝ่าอุปสรรคบางประการเข้าร่วมการปฏิวัติ ...เป็นการเปลี่ยนโลกทัศน์แนวคิดจิตใจ ความรู้สึก การดำรงชีวิต เป็นการเปลี่ยนอาชีพเปลี่ยนการชกินเคยต่างๆ อย่างสิ้นเชิง”

- “เหตุผลที่นางคำแพง บุปผา ตัดสินใจเข้าป่า

1. ไม่ชอบการปกครองของศักดินาและพวกเจ้าเมืองชั้นที่ถือผู้หญิงเป็นเครื่องเล่น
2. ผู้หญิงต้องติดตามผัวไปอยู่กับผัว มิฉะนั้นผัวสามารถหย่าร้างได้ เพราะฮืดคลองส่งเสริมการมีเมียน้อยฮ้อยเมียปลายอันเป็นเงื่อนไขการสร้างครอบครัวใหม่

3. เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์การต่อสู้ชาติลาวของผู้หญิง”

- “ข้าพเจ้าบ่มีกแนวคิดและการกระทำของผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งมีการจำแนกระหว่างคนฝรั่งเศส คนพื้นเมืองลาว และคนเวียดนาม คนพื้นเมืองลาวถูกพวกเจ้าเมืองชั้นฝรั่งเศส อเมริกา และพวกศักดินาข่มเหง ดูถูกฮ้ายด่า”

- “สภาพการเมืองไทยปมีเสถียรภาพได้นาน เพราะต่อมาในฤดูใบไม้ผลิปี พ.ศ. 1943 ป. พิบูลสงครามก็ขึ้นครองอำนาจ ภายหลังที่ถูกโค่นล้มลงครั้งหนึ่งแล้ว รัฐบาล ป. พิบูลสงครามไม่รับรู้รัฐบาลโฮจิมินห์ ดังนั้นผู้แทนรัฐบาลเวียดนามเหนือและคณะลาวอิสระก็ถูก ป. พิบูลสงครามให้ออกจากประเทศไทย”

กล่าวโดยภาพรวม วาทกรรมวีรชนปฏิวัติเป็นวาทกรรมโฆษณาเพื่อปฏิบัติการระดมพลทุกภาคส่วนเข้าร่วมการปฏิวัติตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945-1975 สารสำคัญของเนื้อหาคือการชี้ให้เห็นความโหดร้ายของฝ่ายล่าเมืองขึ้นทั้งประเทศฝรั่งเศสและอเมริกา ปลุกใจประชาชนบรรดาเผ่าให้มีพลังฮึกเหิมในการต่อสู้ ด้วยความมั่นใจในการนำของพรรคประชาชนปฏิวัติและพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนรวมทั้งกลุ่มประเทศมหาอำนาจฝ่ายสังคมนิยมเช่นโซเวียตและคิวบา เป็นต้น ด้วยเป้าหมายของวาทกรรมเพื่อหวังผลสร้างการมีส่วนร่วมหลายระดับ ตั้งแต่การรวบรวมข้าวปลาอาหาร เสื้อผ้า เงินทองเพื่อมาเลี้ยงดูทหารในกองทัพประชาชนที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น การระดมชายหนุ่มหญิงสาวไปฝึกทหาร การระดมกำลังพลหญิงชายทำนา-ทำสวน ปลุกผัก เลี้ยงหมู เป็ด ไก่ เพื่อเป็นอาหาร การเล่าเรียนแนวคิดทฤษฎีการเมืองแนวมาร์กซ์-เลนิน ชูความคิดชุดภาษาในวาทกรรมวีรชนจึงมีทั้งข้อเท็จจริงมีทั้งอารมณ์จิตที่ตอกย้ำอารมณ์ และตอกย้ำความเป็นศูนย์กลางอำนาจอันชอบธรรมของฝ่ายลาวอิสระหรือฝ่ายแนวลาวยุติการหรือฝ่ายพรรคประชาชนปฏิวัติ นอกจากนี้ช่วงเวลาการผลิตซ้ำวาทกรรมวีรชนปฏิวัติหลังการสถาปนาพรรคและรัฐ

ประสบชัยชนะแล้ว การปรุงแต่งอารมณ์รักชาติแบบใหม่ตามระบบสาธารณรัฐสังคมนิยม เกิดพลังเกิดความสง่างามทำทลายต่อฝายล่าเมืองขึ้นและบริวารในระดับสูง แต่หลังยุคจินตนาการใหม่หลังยุคคอมมิวนิสต์โซเวียตล้มเหลว ความรู้สึกอารมณ์อันฮึกเหิมดูแผ่วเบา ลงมาก เมื่อทบทวนปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การต่อสู้ของขบวนการปฏิวัติด้วยกองทัพประชาชน เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ผลงานที่ถูกกดทับด้วยวีรกรรมผู้นำ วีรกรรมนักรบชาย คือการเพาะปลูกรงานเสปียงอาหารหล่อเลี้ยงแนวลาอวิสระโดยหน่วยสมาชิกแม่หญิงลาวรักชาติ หน่วยแม่ที่รบเอื้อยน้องนักรบในแต่ละท้องถิ่น ที่อดทนทำนา ทำไร่ ทำสวน ทำฉางข้าวแบบปิดลับคือไม่เปิดเผยในเขตป่าดงพงหนามในเขตภูสูงห้วยลึกลับตามากหลายบ้าน หลายเมือง หลายแขวง ดังคำเล่าของท่านคำแพง บุปผา ผู้หญิงคนแรกที่เป็นผู้แทนราษฎรของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวว่า

- “หน้าที่ของสมาชิกสมาคมแม่หญิง คือพาเอื้อยน้องเอาใจใส่ดูแลเลี้ยงดูพนักงานทหาร ที่มาเคลื่อนไหวอยู่ในท้องถิ่นตน นอกจากทำไร่ ทำสวนของครอบครัวแล้ว เอื้อยน้องได้พร้อมกันทำไร่ทำสวนปิดลับ ทำฉางข้าวปิดลับเพื่อให้ทหารและลาวรักชาติมีข้าวกิน”

- “...หลวงพระบางเป็นท้องถิ่นดินนาของพวกศักดินาปกครองมาหลายศตวรรษแล้ว ฉะนั้นการดูถูกปรามาสแม่หญิงยังคงหนักหน่วง ถือแม่หญิงเป็นเพศอ่อนแอทางกายและจิตใจ เป็นชนชั้นที่ต่ำต้อยอยู่ในสังคม ฉะนั้นเมื่อข้าพเจ้าได้ถูกเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรแล้ว...ก็มีหางเสียงของพวกผู้ชายว่า... “เลือกเอาแม่หญิงมาเป็นผู้แทนราษฎรจะทำอะไรได้...”

อย่างไรก็ตามหลังจากการก่อสร้างปกปักรักษาประเทศชาติได้สำเร็จ พรรคและรัฐได้พยายามสถาปนาขบวนการแม่หญิงลาวให้มีน้ำใจรักชาติแพงเชื้อ รักบ้านเกิดเมืองนอนให้เท่าเทียมผู้ชาย โดยสภาพจริงในช่วงการต่อสู้กู้ชาติลาวจากฝรั่งเศสนั้น เรื่องเล่าชีวิตและการเคลื่อนไหวของท่านนางคำแพงบุปผา แม่หญิงลาวบรรดาเผ่าได้ทำงานหนักทั้งในแนวหลังและแนวหน้า เป็นทหารหลวงสู้รบเคียงบ่าเคียงไหล่ทหารเพศชาย และเป็นทหารหญิงในกองกำลังไพรบอยอย่างห้าวหาญที่เขตปลดปล่อยทุ่งไหหินเชียงขวาง ขณะเดียวกันก็เป็นทหารของกองศิลปะอาชีพขับลำพ้อนปลุกระดมจิตใจทหารและประชาชนในแนวหน้า ในสงครามต่อต้านสหรัฐอเมริกาหลังการพ่ายแพ้ของฝรั่งเศส ท่านคำแพงและแม่หญิงในสมาคมแม่หญิงรักชาติได้เดินทางไปเคลื่อนไหวที่แคนาดา สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ร่วมกับองค์การมนุษยธรรม ร่วมกับคณะแม่หญิงสากล แม่หญิงอเมริกา แม่หญิงแคนาดา แม่หญิงอังกฤษ ปลุกระดมให้โลกภายนอกได้รับรู้ถึงการทำสงครามทางอากาศอันโหดเหี้ยมของจักรวรรดิอเมริกา ให้โลกโดยเฉพาะประชาชนชาวอเมริกา รู้แจ้งถึงสภาพสงครามอินโดจีนโดยเล่าถึงการตายของทหารผู้บริสุทธิ์ ความทุกข์ทรมานของผู้หญิงและเด็กเพราะ

การทิ้งระเบิด การยิงทำลาย การเผาบ้านเรือนการทำลาย ถนนสะพาน คณะแม่หญิงลาว เสนอให้แม่หญิงอเมริกาเรียกร้องต่อสู้ให้รัฐบาลอเมริกายุติการรุกรานอินโดจีนและเรียกร้อง ให้ภรรยาทหารลูกทหารให้สามีกลับคืนสู่ครอบครัวของตน การเคลื่อนไหวของคณะแม่หญิง ลาวรักชาติได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี แม่หญิงลาวในบริบทของสงครามด้านการล่า เมืองขึ้นฝรั่งเศสและอเมริกาจึงเป็นวีรสตรี ได้รับการยกย่องมอบเหรียญไชอัสระ เหรียญไช ปฏิบัติขั้นสูงสุดเช่นนางคำแพง บุบผา เป็นต้น มีข้อน่าสังเกตประการหนึ่งคือวีรชนปฏิบัติ ฝ่ายสตรีนั้น ไม่มีอำนาจชี้้นำในการบริหารพรรคและรัฐ เป็นฝ่ายปฏิบัติการที่ภักดีที่เชื่อมั่น ในอำนาจผู้นำปฏิบัติมากกว่า เมื่อประเมินผู้นำปฏิบัติที่มีอำนาจบารมีสูงสุดคือท่านไกสอน พมวิหาน วีรชนอื่นๆ เป็นเพียงฝ่ายปฏิบัติการสมทบที่มีการสืบเนื่องยาวนานตั้งแต่ยุคปฏิวัติ จนถึงยุคจินตนาการใหม่ในปัจจุบัน วาทกรรมวีรชนปฏิบัติที่เสนอผ่านการเล่าเรื่องหลาย แบบบทบาทแฝงเร้นคือการตอกย้ำบารมี ตอกย้ำอำนาจรัฐ และตอกย้ำการเป็นศูนย์กลาง อำนาจ

วาทกรรมเพลงปฏิวัติลาว

ในการต่อสู้ชาติต้านสงครามล่าเมืองขึ้นทั้งสองวาระนั้น มีการใช้ศิลปวัฒนธรรม เป็นอาวุธต่อสู้ทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย ช่วงสงครามต่อต้านเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส พูมี วง วิจิต ในบทบาทเจ้าเมืองเวียงจันทน์กล่าวว่า “ตลอดระยะเวลาที่เป็นเจ้าเมืองเวียงจันทน์เราได้ ทำงานหลายอันที่สุด นอกจากการเก็บส่วย ค่าไถ่การ ตีพิมพ์ผ้า จั๋ว ควาย ตีพิมพ์ ดินบ้าน ดินสวน ดินนา และเกณฑ์กุลิไปทำงานต่างๆ แล้ว ยังได้จัดการเบิกลาบาฮีให้แขก ต่างประเทศและเจ้านายผู้ใหญ่ที่ผ่านไปมา และได้จัดพิธีบุญทาน ตามประเพณีทุกอย่างเช่น บุญธาตุหลวง บุญบั้งไฟ บุญสว่างฮือ บุญปีใหม่ บุญศาสนา และบุญเลี้ยงผีเมืองตามฮีตสิบสองคองสิบสี่อีกด้วย” (พูมี วงวิจิต. 1987: 26) นับแต่ยุคล้านช้างวิถีความเชื่อเช่นการถือผี บ้านผีเมือง ผีบรรพบุรุษ ผีนา ผีน้ำ และประเพณีทางพุทธศาสนา ได้รับการยึดถือเป็นแก่น แกนชีวิตวัฒนธรรม วัดคือศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เป็นศูนย์กลางอบรมด้านจิตใจ แนวคิด และคตินิยมแก่มวลชน วัดยังเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนสร้างสติปัญญาให้แก่คน สร้างนัก ศิลปะ วรรณคดี นักปราชญ์อาจารย์ วัดเป็นสถานที่ที่มวลชนรวมศูนย์เพื่อทำบุญรักษาศีล และเล่นสนุกรื่นเริง วัดเป็นสถานที่หนุ่มสาวมาพบปะจ่ายผลญาขับลำเกี่ยวพาราสิกัน รวมทั้ง เป็นศูนย์การคิดประดิษฐ์ด้านจิตรกรรม วรรณกรรม เป็นสถานที่รักษาโรค เป็นสถานที่เตือน ภัย เป็นศูนย์รวมลี้พลเมื่อมีเหตุร้ายมารุกรานบ้านเมือง สถานภาพของพระเถระสูงส่งเป็น รองแต่เจ้ามหาชีวิตเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะการบวชเณรบวชพระเป็นโอกาสศึกษาหาความรู้ด้านการอ่านการเขียนโดยการเรียนสูตรมนต์ เรียนการเทศน์ เรียนการอ่านหนังสือธรรม

อ่านหนังสือผูก อ่านคัมภีร์ต่างๆ เช่น อ่านพระไตรปิฎก อ่านนิทานธรรม พระเวสสันดรชาดก สังข์ศิลป์ชัย กาละเกด จำปาสีตัน เสียวสวาด นิทานตันโต คัมภีร์ธรรมศาสตร์บุชยาน พันทุนบรม ท้าวฮุ่งท้าวเจือง ท้าวคำสอน ปุสสอนหลานหลานสอนปู่ อินทนิยานสอนลูก ยาสอนสะไก หนังสือผูกเหล่านี้มีเนื้อเรื่องปลูกฝังตัวแบบอุดมคติการเป็นผู้นำที่ดี เช่นเป็นเจ้าของเมืองที่ดี ขุนนางที่ดี ราชบุตรที่ดี ราชวงศ์ที่ดี ประชาสามัญที่ดี มาตรฐานอุดมคติเบื้องต้นคือการเป็นมนุษย์ที่ดีนั้น วรรณกรรมที่ถือเป็นบทเรียนต้นแบบเสนอปัญหาสำคัญคือการขาดสติ การไม่สามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบบังคับของสังคม และศีลธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ชอบเบียดเบียนคนอื่น มีนิสัยกริ้วโกรธร้ายกาจ การไม่ซื่อตรง ขาดความเมตตา มีอำนาจแต่ขาดความดี เป็นต้น ผู้เล่าเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้มีความรู้พอเพียงแก่การรับราชการ สมัยฝรั่งเศสปกครองมีการส่งเสริมความสามารถด้านการประพันธ์ ให้มีการแข่งขันแต่งโคลง กาพย์ กลอน ส่วนในฐานที่มั่นการปฏิบัติมีการคัดสรรบทอ่านบทเรียนที่เป็นเรื่องการต่อสู้ของวีรบุรุษทางวัฒนธรรม เช่น ท้าวฮุ่งท้าวเจือง ขุนบรม สังข์ศิลป์ชัย พันทูเวียงและหน่วยปลุกระดมประชาชนอบรมให้ละเลิกประเพณีพิธีกรรมที่มอมเมา ดังเรื่องเล่าว่า “...นอกจากเรียนแนวทฤษฎีแล้ว พวกข้าพเจ้ายังได้ค้นคว้าเรียนทฤษฎีเกี่ยวกับวัตถุนิยม สัจจวิทยา อันได้ทำให้ข้าพเจ้าและพนักงานชนชาติจำนวนหนึ่งลดผ่อนการเชื่อถือแบบงมงาย เพราะเมื่อคืนกลับห้องถิ่นแล้ว พนักงานจำนวนนั้นก็ไม่ได้สว่างว่าควายเลี้ยงผี เขาเจ้ายังไปโฆษณาปลุกระดมประชาชนให้ทิ้งเลิกยึดครองประเพณีที่เก่าล้าหลัง เช่น การเลิกขนานฆ่าสัตว์เลี้ยงผี เวลาเจ็บป่วยต้องไปหาแพทย์หาหมอเพื่อรักษา เวลาคลอดลูกแม่หญิงก็ต้องพักผ่อนไม่ทำงานหนัก ทารกเกิดใหม่ต้องสวมเสื้อผ้าหรือว่าเอาผ้าแพรสะอาดห่อหุ้ม พ่อแม่ประชาชนเมื่อมีพนักงานโฆษณาอบรมหลายครั้งก็พากันเผาห่อผีทิ้ง บางแห่งทำแพเอาผีลอยน้ำเสีย” (มยุรี แห่งสำวันท์. 1993: 30-31)

เจ้าสุพานวง ในช่วงแรกของการนำพาประชาชนเคลื่อนไหวกเขตลาวใต้ได้ประดิษฐ์ธงชาติ มีการใช้ธงนำหน้าขบวนนักรบ ขบวนประชาชนในการชุมนุมขับไล่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสในช่วงสงครามต่อต้านอเมริกา (1955-1975) มีการจัดตั้งหน่วยศิลปะ วรรณคดี ปฏิวัติลาวโดยการนำของหัวหน้าหน่วย ประเสริฐ สีชานน ทำหน้าที่สร้างบรรยากาศเบิกบานใจในการเดินทางของกองทหาร และแต่งเพลงปฏิวัติเพื่อปลุกระดมประชาชนและนักรบให้มีจิตใจจึกเหิมองจากกล้าหาญพร้อมที่จะสละตนเข้าร่วมการปฏิวัติประชาชน เนื้อร้องเพลงส่วนใหญ่เป็นเรื่องการปลุกใจให้รักชาติ การสรรเสริญพรรค การสรรเสริญนักรบ การสรรเสริญพันธมิตรเวียดนาม การสรรเสริญพันธมิตรสามชาติอินโดจีน การสรรเสริญการปฏิวัติ การสรรเสริญหน่วยรบ การสดุดีไชยชนะและการสู้รบในฐานที่มั่นสำคัญ เช่น “ไชยชนะน้ำปาก ไชยชนะเชิงขวาง ทางเลขแกมมีไซ น้ำใจสิบสองตุลา สนามรบภูกุด สนามรบ

บทสรุป

เรื่องเล่าถือเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมชุดสำคัญที่ถูกนำเสนอผ่านตัวภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเล่าว่าด้วยสงครามกู้ชาติลาว อันเป็นผลงานการสร้างวาทกรรมการเมืองเพื่อต้านลัทธิอาณานิคม โดยเรื่องเล่าส่วนใหญ่จะเน้นวีรกรรมของผู้นำการปฏิวัติในลักษณะของการปลุกกระตมความเป็นชาตินิยมให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนลาว พร้อมกับการนำเสนอภาพของเจ้าอาณานิคมในเชิงลบในฐานะที่ทำให้ลาวต้องสูญเสียเอกราชและวัฒนธรรมของชาติ ถูกทำลายลง เรื่องเล่ายังจัดเป็นวาทกรรมการโฆษณาของพรรคและรัฐเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเป็นผู้นำทางการเมืองและเพื่อใช้สร้างจินตนาการใหม่ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมถึงมีการประกอบสร้างผู้นำปฏิวัติให้เป็นสัญลักษณ์ของชาติ เรื่องเล่าจึงมีบทบาทในการผลิตซ้ำความทรงจำทางสังคมได้อย่างน่าสนใจ

เอกสารอ้างอิง

- จันทอน ทัมมะเทโว. (2007). ลวมเพลงประวัติวัดลาวหวนคิ่นมุนเซื้อ. เวียงจันทน์: วิสาทกิจ
โรงพิมพ์ศึกษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง
เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิภาษา.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2554). คติชนกับชนชาติไท. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- พุมิ วงวิจิต. (1987). ความทรงจำของชีวิตเขาในขบวนวิวัฒน์แห่งประวัติศาสตร์ของ
ประเทศลาว. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม กระทรวง
ศึกษา.
- มหาสิลา วีระวงส์. (1951). พงศาวดารชาติลาว. เวียงจันทน์: กระทรวงศึกษาธิการ. มยุรี
เหง้าสีวิทัน และคณะ. (1993). ชีวิตและการเคลื่อนไหวของท่านนางคำแพง
บุญผา. เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- อิรวาดิ ไตลังคะ. (2543). ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

